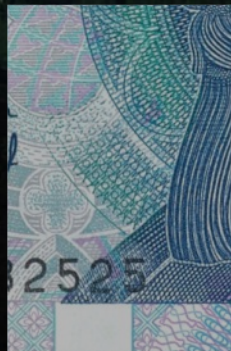
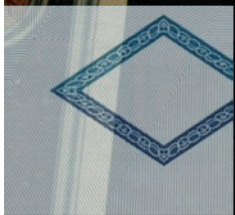

Moralność i finanse Kościoła

**Kościół
wolny od
polityki**

Moralność i finanse Kościoła

Finanse Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce oraz sposób zarządzania nimi, a w szczególności zasilanie kiesy kościelnej z budżetu państwa budzą zainteresowanie opinii publicznej. Często wyraża ona niepokój, krytykę lub sprzeciw, gdy szeroko pojęta działalność ekonomiczna Kościoła przybiera kształt sprzeczny z jego nauczaniem w tej kwestii. Dlatego przedmiotem refleksji grupy roboczej „Relacje Państwo-Kościół”, pracującej w ramach Kongresu Katoliczek i Katolików, stały się problemy natury finansowej pojawiające się na styku interesów państwa i Kościoła.

Krótki dokument, będący wynikiem prac wspomnianego zespołu, wzywa do przeprowadzenia poważnej analizy istniejących w Kościele mechanizmów i praktyk dotyczących jego aktywności ekonomicznej. Jest on skierowany do wszystkich osób odpowiedzialnych za finansowo-prawny wymiar funkcjonowania diecezji, zgromadzeń zakonnych i parafii, a także różnego rodzaju instytucji kościelnych bądź podmiotów powiązanych z Kościołem. W naszej opinii powinien to być swego rodzaju rachunek sumienia, ponieważ moralność w zarządzaniu pieniędzem i innymi dobrami materialnymi należy do istotnych elementów nauczania Kościoła.

Opinia grupy roboczej Relacje Państwo-Kościół w sprawie moralno-prawnych aspektów działalności Kościoła w sferze szeroko pojętych dóbr materialnych.

Sprawnie działający system finansowy jest warunkiem dobrego funkcjonowania państwa, będącego wspólnym dobrem ogółu obywateli. Solidarne ponoszenie przez nich ciężarów i obowiązków oraz uczciwe korzystanie ze świadczeń publicznych, służących zaspokojeniu różnorodnych potrzeb wspólnoty państwowej, stanowi ważne wyzwanie i obowiązek dla wszystkich obywateli.

1. Od początku polskiej transformacji cyklicznie dochodziło do utrwalania się różnego rodzaju wątpliwych moralnie lub wprost bezprawnych praktyk finansowych na styku państwa i Kościoła. Należały do tego m.in.:

- Nadużycia związane z działalnością Komisji Majątkowej.
- Wykorzystywanie przewidzianej przez prawo możliwości sprowadzania przez podmioty kościelne niektórych dóbr zza granicy bez cła (zwłaszcza samochodów) i dzięki temu czerpanie korzyści z prowadzenia interesów w szarej strefie ekonomicznej.
- Różne przejawy naruszania lub obchodzenia prawa państwowego i kościelnego związane z działalnością spółek i fundacji tworzonych lub współtworzonych przez podmioty kościelne, w tym osoby duchowne (niekiedy bez świadomości konsekwencji ekonomicznych i prawnych podejmowanych działań).
- Wspieranie przez władze państwowe kościelnych inicjatyw i instytucji (np. muzeów, remontów, festiwali itp.) z naruszeniem obowiązujących procedur, jak konieczność uczestnictwa w konkursach lub wymóg spełniania kryteriów określonych przez grantodawców (bardzo często czynnikiem decydującym była tu wyłącznie uznaniowość).
- Nadużycia w dziedzinie nabywania i sprzedaży nieruchomości.
- Powszechnie znane są także sytuacje, gdy osoby odpowiedzialne za finanse podmiotów kościelnych świadomie akceptowały zawyżanie darowizn przekazywanych na potrzeby Kościoła w celu umożliwienia darczyńcom korzystania z wyższych odpisów podatkowych.
- Omijanie zakazu nadawania komercyjnych przekazów handlowych przez stacje radiowe powiązane w różny sposób z Kościołem, korzystające ze statusu nadawcy społecznego (co dawało im możliwość uzyskiwania ulg finansowych).
- Zatrudnianie pracowników przez podmioty kościelne w sposób nieformalny w celu omięcia przepisów prawa pracy i przepisów podatkowych.

Należy tu dodać, że wskazane zjawiska wciąż jeszcze nie należą do przeszłości i nie są sporadycznie zdarzającymi się incydentami.

2. Interes publicznych wymaga rozwiązania tych problemów zgodnie z zasadami autonomii państwa i Kościoła. Dla Kongresu najważniejsze są jednak implikacje moralne dotyczące całej wspólnoty wiernych, które wynikają z milczącego przyzwolenia, z jakim część duchownych odnosi się do wątpliwych moralnie praktyk finansowych Kościoła.

3. Przypadki omijania prawa lub wykorzystywania luk prawnych są nadal usprawiedliwane przez wielu duchownych i świeckich w oparciu o subiektywnie interpretowaną konieczność służenia większemu dobru – w domyśle Bogu i Kościołowi. Jednak tego typu motyw postępowania jest bardzo zwodniczy, ponieważ godzi zarówno w moralny fundament wspólnoty obywatelskiej, jak i w pryncypia nauczania samego Kościoła. Niszczy to wizerunek instytucji i wspólnoty kościelnej w pluralistycznym społeczeństwie oraz szkodzi wypełnianiu jej religijnej misji.

4. Wyniesione z czasów PRL-u nawyki, powszechnie wówczas akceptowane jako forma sprzeciwu wobec ateistycznego państwa walczącego z Kościołem przy użyciu opresyjnych metod, w warunkach demokratycznych rządów prawa nie mogą być usprawiedliwane w żaden sposób. Godzą one bowiem w podstawy funkcjonowania społeczeństwa cywilnego oraz tworzą negatywny wzorzec postępowania dla wiernych Kościoła. Dodatkowo wielu z nich decyduje się opuścić wspólnotę kościelną, ponieważ nie aprobują cichej zgody na nadużycia popełniane w kwestiach finansowych.

5. Kongres, wskazując na moralnie wątpliwe lub niedopuszczalne zachowania niektórych duchownych związane z ekonomiczną działalnością Kościoła, zwraca jednocześnie uwagę, że w ostatnich miesiącach wielu katolików ma uzasadnione obawy o brak poszanowania zasad współistnienia i współpracy Kościoła i państwa na polu finansowym, co zostało zagwarantowane w odpowiednich przepisach prawa (Konstytucji, ustawach, umowie konkordatowej). Przykładem może tu być odmowa dofinansowania czasopism o profilu kulturotwórczym oraz wspierających dialog społeczny w Polsce tylko dlatego, że wydawane są przez instytucje kościelne.

6. Kongres wzywa do przeprowadzenia poważnej analizy mechanizmów finansowych funkcjonujących w Kościele, do swego rodzaju rachunku sumienia. Dostrzega również, że w ramach instytucji Kościoła potrzebne jest uporządkowanie ekonomicznych aspektów jego aktywności, a zatem zbiórek pieniężnych odbywających się podczas sprawowania kultu religijnego, kwestii wynagrodzenia za pracę duszpasterską oraz przewidzianej przez prawo działalności społeczno-kulturalnej, oświatowo-wychowawczej i charytatywno-opiekuńczej.

Powyższe uwagi, w poczuciu odpowiedzialności za Kościół, Kongres Katoliczek i Katolików kieruje do Konferencji Episkopatu Polski, Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów Żeńskich i Męskich oraz do wszystkich osób odpowiedzialnych za finansowo-prawny wymiar funkcjonowania diecezji, zgromadzeń zakonnych i parafii, a także różnego rodzaju instytucji kościelnych lub podmiotów powiązanych z Kościołem.

Transparentność finansowa, poszanowanie prawa, porzucenie prób jego omijania lub wprost naruszania są także wymogami moralnymi. Ich pogwałcenie jest dla katolików moralnym złem i grzechem, więc tym samym naruszeniem prawa Bożego. Społeczność tworzona przez Kościół jest częścią wspólnoty obywatelskiej, dlatego nie może ona funkcjonować jak wyjęta spod prawa cywilnego. W ramach demokratycznego państwa prawa nie ma zasadniczych sprzeczności między regułami, na których oparte są fundamenty państwa i Kościoła. Dlatego swoją misję Kościół musi wypełniać w ramach obowiązującego wszystkich prawa świeckiego oraz ustanowionego dla siebie prawa kanonicznego. Jeżeli prawo świeckie nie zapewniłoby możliwości swobodnej realizacji misji Kościoła, zasadnym byłoby podjęcie działań zmierzających do zmiany określonych przepisów zgodnie z obowiązującymi procedurami.

W imieniu **Kongresu Katoliczek i Katolików** członkowie grupy roboczej Relacje Państwo–Kościół:

prof. Andrzej Zoll, Anna Maria Rizzo, o. Paweł Gużyński OP, Kazimierz Urbańczyk, prof. Fryderyk Zoll, dr Marcin Maj, Mikołaj Pietrzyk, Jakub Stępień, Małgorzata Imiolczyk, Michał Leśniak, Juliusz Braun, Łukasz Grabolus.